

УДК 343.98

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-4\(16\)-47-56](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-4(16)-47-56)

Архінов Віктор Віталійович,

кандидат технічних наук, судовий експерт Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, e-mail: exavn@ukr.net, тел.: +38-044-592-14-01, бульвар Л. Українки, 26, офіс 501, м. Київ, 01133, <https://orcid.org/0000-0002-7695-2169>

Артюх Тетяна Миколаївна,

доктор технічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, e-mail: artyukhnt@gmail.com, тел.: +38-050-332-25-42, вул. Васильківська, 90 А, м. Київ, Україна, 03022, <https://orcid.org/0000-0003-3541-6690>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПО ВИЗНАЧЕННЮ ВАРТОСТІ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Анотація. Сучасні потреби у використанні спеціальних знань в судовому процесі вносять відповідні корективи в класифікацію судових експертиз. Питання оцінки ринкової вартості тих чи інших цінних паперів об'єктів регулярно виносяться на вирішення судових експертиз. Сьогодні місце таких експертиз в сучасній класифікації судових експертиз чітко не визначено. Такі експертні дослідження найчастіше проводяться оцінювачами, які як правило не володіють практичними експертними навичками і розумінням специфіки судової експертизи. Також і недостатня компетенція оцінювача може служити причиною експертних помилок при виконанні судових експертиз.

Результати подібних експертиз найчастіше оформляються не у вигляді висновку експерта, а у вигляді звіту про оцінку. Тобто за формою і змістом висновків не відповідає вимогам теорії судової експертизи, не містить опису дослідження, а лише відповіді на питання.

Було доведено, що за результатами навчання та здобутими під час навчання компетенціями у вищій школі вирішення питань вартості цінних паперів може бути вирішено спеціалістами, які отримали диплом за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (колишня назва «Товарознавство») у межах проведення судово-товарознавчої експертизи судовими експертами атестованими за спеціалізацією 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів». При визначенні вартості цінних паперів під час проведення судової експертизи, судові експерти перш за все повинні керуватися Національним стандартом №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», а при оцінці вартості акцій Національним стандартом №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів».

Ключові слова: Цінні папери, оцінка цінних паперів, визначення вартості акцій, судово – товарознавча експертиза, національні стандарти оцінки, товар, методика судової експертизи, оцінювач.

Arhipov Viktor Vitaliiovich,

Candidate of Technical Sciences, Forensic Expert, Research Center for Forensic Expertise on Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, 01133, Kyiv, 26 Lesi Ukrainky Blvd; Contact tel.: (044) 592-14-01, Email: exavv@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-9594-6314>.

Artyukh Tatyana Nikolaevna,

Doctor of Technical Sciences, Professor, Kyiv National Taras Shevchenko University; 03022, Kyiv, Vasilkivska str., 90A, Kyiv, Ukraine, Contact tel.: +38-050-332-25-42, E-mail: artyukhtn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3541-6690>

CURRENT PROBLEMS FORENSIC EXAMINATION TO DETERMINE THE VALUE OF SECURITIES

Abstract. Modern needs in the use of special knowledge in litigation make appropriate adjustments to the classification of forensic examinations. Issues of assessing the market value of certain securities of objects are regularly submitted to forensic examinations. Today, the place of such examinations in the modern classification of forensic examinations is not clearly defined. Such expert studies are most often conducted by appraisers, who usually do not have practical expert skills and understanding of the specifics of forensic science. Also, insufficient competence of the appraiser may be the cause of expert errors in the performance of forensic examinations.

The results of such examinations are often not drawn up in the form of an expert opinion, but in the form of an evaluation report. That is, in form and content, the conclusion does not meet the requirements of the theory of forensic science, does not contain a description of the study, but only answers to questions.

It was proved that based on the results of training and acquired competencies in higher education, the solution of securities values can be solved by specialists who received a diploma in «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities» (formerly «Commodity») within the judicial -Commodity examination by forensic experts certified in specialization 12.1 «Determination of the cost of machinery, equipment, raw materials and consumer goods». When determining the value of securities during the forensic examination, forensic experts must first be guided by the National Standard №1 «General principles of valuation of property and property rights», and when assessing the value of shares by the National Standard №3 «Valuation of integral property complexes».

Keywords: Securities, valuation of securities, determination of the value of shares, forensic examination, national valuation standards, goods, methods of forensic examination, appraiser.

Постановка проблеми. Сучасні потреби у використанні спеціальних знань в судовому процесі вносять відповідні корективи в класифікацію судових експертиз. Так, питання оцінки ринкової вартості тих чи інших цінних паперів об'єктів регулярно виносяться на вирішення судових експертиз. У той же час місце таких експертиз в сучасній класифікації судових експертиз чітко не визначено. Такі експертні дослідження найчастіше проводяться оцінювачами, які як правило не володіють практичними експертними навичками і розумінням специфіки судової експертизи. Також і недостатня компетенція оцінювача може служити причиною експертних помилок при виконанні судових експертиз.

Результати подібних експертиз найчастіше оформляються не у вигляді висновку експерта, а у вигляді звіту про оцінку. Тобто за формою і змістом висновку не відповідає вимогам теорії судової експертизи, не містить опису дослідження, а лише відповіді на питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково – практичному аналізу проблем, пов'язаних з оцінкою цінних паперів присвячено багато праць Бердникової Т.Б., Ільїна О.Є., Соловйової Т.М., Галанова В.А., Басова А.І., Балакірева Б.Н., Гриньова В.В., Колесникова В.І., Торкановського В.С., Кравченко Ю.Я.

Мета статті. Визначити та обґрунтувати, за якою спеціалізацією атестовані судові експерти можуть виконувати судові експертизи з оцінки цінних паперів, виходячи з результатів навчання у вищій школі та отриманих компетенцій відповідно до Освітніх стандартів та якими методичними матеріалами з оцінки повинні керува-

тися судові експерти при визначенні вартості цінних паперів.

Виклад основного матеріалу. Цінні папери є специфічною економічною категорією. Економічна сутність даної категорії полягає в тому, що, з одного боку, цінний папір – це особлива фіктивна форма існування капіталу (фондова цінність), а з іншого – специфічний товар з конкретним набором товарних характеристик, з третього – своєрідний фінансовий інструмент, який має певну грошову характеристику. Цінний папір як специфічна фіктивна форма існування капіталу, відмінна від його товарної, продуктивної і грошової форм, характеризується тим, що може вноситися в статутний капітал акціонерного товариства і передаватися в заставу, обертатися на ринку як товар і приносити дохід, а в окремих випадках замінювати гроші. Суть фіктивного капіталу полягає в тому, що у власника капіталу сам капітал відсутній, але є права на нього, які зафіксовані у формі цінного паперу як специфічного фінансового активу.

Цінний папір як товар відрізняється різноманіттям форм, видів і типів, залежністю від конкретних умов і цілей звернення, кон'юнктури ринку. Цінний папір є особливим товаром, який обертається на ринку цінних паперів і одночасно відображає різні майнові відносини. Цінний папір як товар використовується в умовах ринкової економіки для продажу, обміну. У процесі товарного обміну у цінного паперу проявляються дві властивості – суспільна корисність (споживча вартість) і властивість обмінюватися на інші цінні папери, товари, гроші

в певних кількісних пропорціях (мінова вартість).

Цінні папери є необхідними фінансовими інструментами ринкового господарства, за допомогою яких вирішуються інвестиційні, платіжні, розрахункові, організаційні та інші питання. Як фінансовий інструмент цінні папери використовуються для залучення інвестицій і вкладення фінансових ресурсів, покриття бюджетного дефіциту, платежів, застави, кредиту і його забезпечення, активізації товарного обороту, формування та зміни статутного капіталу, трансформації власності, реструктуризації та інших фінансово-господарських операцій. Різноманіття цінних паперів як фінансових інструментів пов'язане з їх місцем і роллю в ринковій економіці, сферою і термінами їх обігу, формою випуску та порядком володіння, прибутковістю і рівнем ризику, обсягом наданих прав, ступенем захисту та ін.

Цінний папір сам по собі може бути предметом ринкових відносин. Цінні папери можна передавати, купувати, продавати, обмінювати, дарувати, міняти і т.д. Цінні папери можуть використовуватися і при оформленні цільових ринкових відносин між учасниками ринку (ф'ючерс, опціон, коносамент). Таким чином, цінні папери одночасно виступають як носії прав і відображають права, які здійснюються через використання цінних паперів.

Ст.195 Цивільного Кодексу України встановлено, що види цінних паперів та порядок їх обігу встановлюються Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [1]. Цей Закон регулює відносини, що виникають під час емісії, обігу, викупу цінних паперів та виконання зобов'я-

зань за ними, укладання і виконання деривативних контрактів, заміни сторони деривативних контрактів та вчинення правочинів щодо фінансових інструментів на ринках капіталу, а також відносини, що виникають під час провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [1] визначено, що цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам. Цінні папери за порядком їх розміщення або видачі поділяються на емісійні або неемісійні.

Емісійні цінні папери – це цінні папери, що посвідчують однакові права їх власників у межах одного випуску цінних паперів стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання (емітента).

До емісійних цінних паперів належать:

- 1) акції;
- 2) акції корпоративних інвестиційних фондів;
- 3) корпоративні облигації;
- 4) облигації місцевих позик;
- 5) державні облигації України;
- 6) облигації міжнародних фінансових організацій;
- 7) депозитні сертифікати банків;
- 8) іпотечні облигації;

9) сертифікати фондів операцій з нерухомістю (далі – сертифікати ФОН);

10) інвестиційні сертифікати;

11) казначейські зобов'язання України;

12) державні деривативи;

13) опціонні сертифікати;

14) фондові варанти;

15) кредитні ноти;

16) депозитарні розписки.

В Україні у цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів:

1) пайові цінні папери – цінні папери, що посвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (у тому числі активах, що знаходяться в управлінні емітента) та надають їх власнику (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та інші права, встановлені законодавством, а також проспектом або рішенням про емісію, а для цінних паперів інститутів спільного інвестування – проспектом (рішенням про емісію) інституту спільного інвестування. До пайових цінних паперів належать:

а) акції;

б) інвестиційні сертифікати;

в) сертифікати ФОН;

г) акції корпоративних інвестиційних фондів;

2) боргові цінні папери – цінні папери, що посвідчують відносини позики і передбачають обов'язок емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги, а також інші права власника та обов'язки емітента і осіб, які надають забезпечення за облігаціями. До боргових цінних паперів належать:

а) корпоративні облігації;

б) державні облігації України;

в) облігації місцевих позик;

г) казначейські зобов'язання України;

г) ощадні сертифікати банків;

д) депозитні сертифікати банків;

е) векселі;

є) облігації міжнародних фінансових організацій;

3) іпотечні цінні папери – цінні папери, випуск яких забезпечено іпотечним покриттям та які посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів. До іпотечних цінних паперів належать:

а) іпотечні облігації;

б) заставні;

4) деривативні цінні папери – цінні папери, що посвідчують право власника у визначених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) випадках та порядку вимагати від емітента придбання або продажу базового активу та/або реалізації встановлених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) прав щодо базового активу, та/або здійснення платежу (платежів) залежно від значення базового показника. До деривативних цінних паперів належать:

а) опціонні сертифікати;

б) фондові варанти;

в) кредитні ноти;

г) депозитарні розписки;

г) державні деривативи.

5) товаророзпорядчі цінні папери – цінні папери, що надають їх держателю право розпоряджатися майном, зазначеним у цих документах.

Будь-які цінні папери являють специфічну форму, в якій втілений капітал. При цьому вони є товаром з пев-

ною вартістю. Остання може змінюватися в залежності від різних причин.

Ст.177 Цивільного Кодексу України [2] передбачено, що об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери. Цінні папери український законодавець визнав рухомим майном, тобто товаром.

На сьогодні цінні папери в Україні обертаються на Фондовому ринку. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов'язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів) [1].

До 2012р. судові експертизи по визначення ринкової вартості цінних паперів виконували судові експерти, яких було атестовано з спеціалізацією 16.1. – «Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів».

Але, наказом Міністерства юстиції України від 22.06.2012 № 925/5 [3] експертна спеціальність 16.1. була скасована.

Сьогодні у Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [4] державним регулятором не визначено у межах якої експертної спеціальності повинні вирішуватися питання, щодо визначення вартості цінних паперів.

Законом України «Про судову експертизу» (ст. 10) [5] встановлено, що судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань, а саме, мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали

кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності.

Законом України «Про вищу освіту» [6], який було прийнято 01 липня 2014року, визначено, що:

кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;

компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей;

результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Перелік галузей знань та спеціальностей розробляється на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти і затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових

установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

На сьогодні Міністерством освіти та науки України (далі МОН) розроблено та затверджено Стандарти вищої освіти для всіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка здобувачів вищої освіти в Україні та розміщено у відкритому доступі на сайті МОН України за посиланням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovometodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.

В опублікованих Стандартах вищої освіти вказані спеціальні компетентності, знання та уміння випускника, який здобув вищу освіту за відповідною спеціальністю.

Слід зазначити, що спеціальність «Товарознавство» відповідно Наказу МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266»[7], яким затверджено Таблицю відповідності Переліку напрямів, за якими здійснювалася підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, та Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 (Перелік 2015), було віднесено до галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Стандартом вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» передбачено спеціальну(фахову) компетентність у випускників: «Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності». Стандартами вищої освіти інших спеціальностей така компетентність не передбачається.

Враховуючи вищенаведене, ми вважаємо, що за результатами навчання та здобутими під час навчання компетенціями у вищій школі вирішення питань вартості цінних паперів може бути вирішено спеціалістами, які отримали диплом за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (колишня назва «Товарознавство») у межах проведення судово-товарознавчої експертизи за спеціалізацією 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів».

У зв'язку з розвитком фондового ринку в Україні та активної стадії викупу акцій у міноритарних акціонерів, в так званому режимі викупу «squeeze-out», проведення судових експертиз по визначенню ринкової вартості цінних паперів стає все більш актуальною. Мотиви прийняття інвестиційних рішень також вимагають суворого розрахункового обґрунтування вартості.

По мірі розвитку фондового ринку в Україні оцінка ринкової вартості цінних паперів стає все більш актуальною але в методичному та науковому забезпеченні судової експертизи по встановленню вартості цінних паперів на сьогодні відсутні необхідні якісь значні напрацювання.

У 2014 році Харківським НДІСЕ розроблена «Методика комплексних експертних досліджень визначення вартості акцій підприємств» [7]. Ця методика зареєстрована в Реєстрі методик проведення судових експертиз в Міністерства юстиції України.

Але на сьогоднішній день загальний алгоритм виконання комплексної судової інженерно-будівельної та економічної експертизи, який передбачає методика не є актуальним. Багато українських акціонерних товариств не мають власних об'єктів нерухомості, тому не зрозуміло для чого є обов'язковим залучення експертів судово-будівельної експертизи. Також автори методики зазначили, що суб'єктами проведення цієї експертизи можуть бути суб'єкти оціночної діяльності відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 року № 2658-III, а саме юридичні особи які здійснюють оціночну діяльність.

Слід звернути увагу, що ст. 7 Закону України «Про судову експертизу»[5] суб'єктами судової експертної діяльності є Державні експертні установи та атестовані судові експерти або, як зазначено у ст.10 Закону та передбачено процесуальними Кодексами України, Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи. Тому той факт, що у методиці передбачено у якості суб'єкта експертизи – суб'єктів оціночної діяльності є порушенням діючого Законодавства з питань судової експертизи. Висновок, складений у такій спосіб неналежним суб'єктом судової

експертизи, не може бути доказом у судовому процесі.

Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» ст.4 передбачено, що діяльність судових експертів, пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України «Про судову експертизу», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом щодо методичного регулювання оцінки цього майна.

Методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України.

Положення (національні стандарти) оцінки майна визначають випадки застосування оцінювачами методичних підходів оцінки ринкової вартості майна та випадки і обмеження щодо застосування методичних підходів до визначення неринкових видів вартості майна.

При визначені вартості цінних паперів під час проведення судової експертизи, судові експерти перш за все повинні керуватися Національним стандартом №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», а при оцінці вартості акцій Національним стандартом №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів».

Висновки. Таким чином, за результатами навчання та здобутими

під час навчання компетенціями у вищій школі вирішення питань вартості цінних паперів може бути вирішено спеціалістами, які отримали диплом за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (колишня назва «Товарознавство») у межах проведення судово-товарознавчої експертизи судовими експертами атестованими за спеціалізацією 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів». При визначенні вартості цінних паперів під час проведення судової експертизи, судові експерти перш за все повинні керуватися Національним стандартом №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», а при оцінці вартості акцій Національним стандартом №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006р. №3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (дата звернення 04.08.2021).

2. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>(дата звернення 04.08.2021).

3. Про затвердження Змін до Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: Наказ Міністерства юстиції України від 22.06.2012 № 925/5. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE21357.html (дата звернення 04.08.2021).

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань

підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України №53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>(дата звернення 04.08.2021).

5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1999р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 04.08.2021).

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 04.08.2021).

7. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266: Наказ Міністерства освіти та науки України від 06.11.2015 № 1151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15#Text>. (дата звернення 04.08.2021).

8. Про затвердження Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1440-2003-%EF>. (дата звернення 04.08.2021).

9. Про затвердження Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 р. № 1655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF#Text>. (дата звернення 04.08.2021).

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro rinky kapitalu ta organizovani tovarni rinki» [The Law of Ukraine “On capital markets and organized commodity markets”] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Civil'nij Kodeks Ukraini» [The Law of Ukraine “Civil Code of Ukraine”] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved

from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

3. Nakaz Ministerstva justicii Ukraïni «Pro zatverdzhennja Zmin do Polozhennja pro ekspertno-kvalifikacijni komisii ta atestaciju sudovih ekspertiv» [Order of the Ministry of Justice of Ukraine “On approval of Amendments to the Regulations on expert-qualification commissions and attestation of forensic experts”] (n.d.). *ligazon.ua*. Retrieved from http://search.ligazon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE21357.html [in Ukrainian].

4. Nakaz Ministerstva justicii Ukraïni «Pro zatverdzhennja Instrukcii pro priznachennja ta provedennja sudovih ekspertiz ta ekspertnih doslidzhen' ta Naukovo-metodichnih rekomendacij z pitan' pidgotovki ta priznachennja sudovih ekspertiz ta ekspertnih doslidzhen'» [Order of the Ministry of Justice of Ukraine “On approval of the Instruction on the appointment and conduct of forensic examinations and expert research and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert research”] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro sudovu ekspertizu» [The Law of Ukraine “About forensic examination”] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy «Pro vishhu osvitu» [The Law of Ukraine “About higher education”]

(n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

7. Nakaz Ministerstva osviti ta nauki Ukraïni «Pro osoblivosti zaprovadzhennja pereliku galuzej znan' i special'nostej, za jakimi zdijsnjuet'sja pidgotovka zdobuvachiv vishhoï osviti» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On the peculiarities of the introduction of the list of branches of knowledge and specialties in which the training of applicants for higher education»] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15#Text> [in Ukrainian].

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni «Pro zatverdzhennja Nacional'nogo standartu №1 «Zagal'ni zasadi ocinki majna i majnovih prav»» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the National Standard №1” General principles of property valuation and property rights “”] (n.d.). *zakon.nau.ua*. Retrieved from <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1440-2003-%EF> [in Ukrainian].

9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni «Pro zatverdzhennja Nacional'nij standart №3 «Ocinka cilisnih majnovih kompleksiv»» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the National Standard №3 “Assessment of integral property complexes””] (n.d.). *zakon.nau.ua*. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].